

# Sait Faik'in Şiirleri Üzerine Bir Deneme

Gonca GÖKALP ALPASLAN\*

## ÖZET

Sait Faik Abasıyanık'ın öyküleri, kurgu, dil, üslup ve bakış açısıyla modern Türk öykücülüğünün dönüm noktalarından biridir. Sait Faik'in tek şiir kitabı olan *Şimdi Sevişme Vakti*, 1953'te yayınlanmıştır. Bu kitapta yer alan 45 şiir, onun öykülerinde de görülen bir dünyanın izlerini taşımakla birlikte, bazen daha hüznü daha kırılgan ve bazen de daha acılı ve öfkeli. Bu yazıda Sait Faik'in şiirleri imge ve duygu açısından kısaca değerlendirilmektedir.

**Anahtar Sözcükler:** Sait Faik Abasıyanık, *Şimdi Sevişme Vakti*, Orhan Veli, modern Türk şiiri.

## ABSTRACT

Sait Faik Abasıyanık's stories are one of the milestones of the history of modern Turkish short stories with their language, style, fiction and point of view. Sait Faik's one and only book of poetry, *Şimdi Sevişme Vakti*, was published in 1953. The 45 poems in this book bear the traces of a world that is also seen in his short stories, but sometimes they are sadder, more fragile and sometimes more painful and angry. In this essay, Sait Faik's poems are briefly evaluated in terms of imagery and emotion.

**Keywords:** Sait Faik Abasıyanık, *Şimdi Sevişme Vakti*, Orhan Veli, modern Turkish poetry.

---

\* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara/ Türkiye.  
E-Posta: ggonca@hacettepe.edu.tr ORCID: 0000-0001-9421-9107  
DOI: 10.32704/9789751751683.2024.0232

## Giriş

İlk kez 1953'te yayınlanan *Şimdi Sevişme Vakti*, Sait Faik'in tek şiir kitabıdır. Yazınsal kimliğinin en belirgin yanı olan öyküleri, modern Türk edebiyatında dönüştürücü bir etkiye sahiptir. Belki de bu nedenle onun röportajları, düzyazıları, çevirileri, romanı ve şiirleri biraz gölgede kalmıştır.

Sait Faik'in ilk şiiri “Hammal” 1932'de yayınlanmıştır; aslında daha önceden yazıp dergilere gönderdiği şiirleri olduğu ölümünden sonra ortaya çıkmıştır. “Hammal” yayınlandığında Sait Faik yirmi altı yaşındadır ve ilk öyküsü “İpekli Mendil” (1928) yayınlanalı dört yıl, ilk yazısı “Uçurtmalar” (1929) yayınlanalı üç yıl olmuştur. 1930'da dil öğrenimi için Fransa'ya giden Sait Faik, ilk şiiri yayınlandığında hâlâ Fransa'dadır. 1936'da *Semaver*'den itibaren o bir öykücü olarak tanınsa da 1940'larda dergilerde şiirleri görülür. Şiirlerini kitaplaştırdığı ve yayınladığı dönem, sağlık sorunlarının giderek ağırlaştığı sıralardır. 1954'te ölümünden sonra yayınlanan şiirleri olduğu da göz önüne alındığında Sait Faik'in yaşamı boyunca şiir yazdığı, yayınlaması bile şiir üzerine hep çalıştığı söylenebilir.

14 Kasım 1950'de ölen arkadaşı Orhan Veli için yazdığı “Ölüm Hiç de Fena Değil” başlıklı yazıda şiiri şöyle anlatıyor Sait Faik:

Şiir olmıyan yerde insan sevgisi de olmaz. İnsanı insana ancak şiir sevdirebilir. Yoksa cinayetler alır yürür. İnsan, insan yüzüne bakamaz olur. Şiir, büyük laflar, sözde büyük düşünceler, sahte vatanperverane lakırdılar, boş ahlak kaideleri değildir. Şiir, insanı insana yaklaştıran şeydir. Harpler şairsizlikten çıkar. Cinayetler şiirin olmadığı yerde işlenir. Kuvvetli bir insan, şiir sevmeyi için zayıf insanı döver (Sait Faik 1977: 214).

Bu yazıda “Bir delikanlı Orhan'ın şiirlerini okumuşsa içi titremeden, gözü yaşarmadan insana, ağaca, kuşa, taş, toprağa, Ankara'ya, İstanbul'a bakamaz, kaldırımına tüküremez, ağacını kesemez, sokakta kendi halinde, sakalı ağarmış, paltosu yırtık, üfürsen uçacak bir adamın -Süleyman Efendi budur diye- eline sarılmadan edemez olur. Orhan'ın şiirini okuyan kız, erkek kimseyi öldüremez, kimseye söğemez” der ve “Türkçe Orhan'ın elinde bugüne kadar bilmediğimiz bir hâl gelmişti” diyerek devam eder.

Orhan Veli de *Yaprak*'taki bir yazısında (1 Şubat 1950) kahramanlarını hep aylak hayatın içinden seçtiği için eleştirilen Sait Faik'i “Ya aradığı insanı o hayatın içinde buluyorsa? Üstelik en iyi tanıdığı, en iyi anladığı insan onlar

arasındaysa? Hem Sait Faik'i sırf bu bakımdan beğenenler de az mı?" (1982) diyerek savunmuş ve öykülerinden örnekler vermiştir.

İkisi de çok genç ölen, aynı kuşaktan iki sanatçının birbirini bu kadar iyi anlaması, sevmesi ve edebiyata getirdiği yeni soluğu anlaması, ifade etmesi sadece arkadaşlıklarıyla açıklanamaz. Bu, aynı dönemin toplumsal, ekonomik, düşünsel ve yazınsal koşullarıyla, beslendikleri sanatsal kaynaklarla ve tam o sıralarda yeni bir edebiyat anlayışına duyulan gereksinimle ilgilidir. Orhan Veli ve Sait Faik, bu açıdan birbirine benzer koşulların, yaşamların, düşünce ve duyuların insanıdır. Birini şair olarak tanırız, birkaç tanecik de olsa kısa öyküsü vardır, ölümünden yıllar sonra *Hoşgör Köftecisi* adıyla yayınlanan... Diğeri öykücü olarak tanırız, şiirlerini unutarak... Her ikisi de yaşamın “bohem” ya da “aylak” görünen tarafındadır, “garip” olandan yanadır, garipsenmeyi kabullenmiştir, yazdıklarında ötekilerin dünyasını izler ve aktarırlar. Şık, asil ve eski bir pardesünün yakasını hoş bir edayla kaldırarak dolaşırlar kentin sokaklarında. Parasız kalırlar ama şiirsiz, öyküsüz kalmazlar, bizi de edebiyatsız bırakmazlar. Çevrelerini alıcı gözle izler ve Orhan Veli'nin deyimiyle “yaşama hakkını mütemadi bir didişmenin sonunda kendinde bulan” insanları anlatarak, edebiyatın herkesin hakkı olduğunu iddia eden bir gerçekçilikle kalemlerine sarılırlar. Orhan Veli, Sait Faik'i “mahalleden yetişenler gibi, halktan bir insan, halka bağlı bir insan” saydığını söyler, değişmemiş mizacına işaret eder ve muhabbetle anlattığı bir kahramanına benzeterek onun “kırkını aşmış bir mahalle çocuğu” (1982) olduğunu belirtir.

Belki ikisi de aynı mahallenin çocuğudur: Aynı temiz ve aydınlık Türkçenin peşinde pırıl pırıl bir şiir ve öykü dili kuran, şiirin ve öykünün yolunu, yönünü değiştiren, kendinden sonraki kuşakların önünü açan, Türkçenin aydınlık doruklarından beslenen gürül gürül nehrini açık denizlere kavuşturan iki doğa çocuğu, iki uslanmaz deneyci, iki insan sevdalısı...

Behçet Necatigil, “Sait Faik'te Tabiat” başlıklı yazısında onun öykülerinin ağırlık noktasını insanın toplum içindeki değer veya değersizliği olarak belirler ve “O, savaşların hikâyecisidir. Faziletlerini koruyarak veya kaybederek yenmiş yahut yenilmiş, alnı ak veya kara üste çıkmış, yahut belli bir hayat çizgisinin mahkûmu kalmış kimselerin hikâyesini yazar. İstanbul'un kırık hayatlarını, kuytu bucak insanlarını ışığa çıkarır” der. Kırık insanın yaşadığı çevre ister istemez şu ya da bu bakımdan kirli olduğu için onları şehirde bırakıp temizliklere insanlardan uzaklaşarak, tabiata

sığınarak eriştiğini, yine de insandan umudunu kesmediğini, kalabalıktan da vazgeçmediğini belirtir (Necatigil 1983: 611-612).

Muharrem Dayanç'ın “insanlık kokan, saflık kokan, merhamet kokan, masumiyet kokan, alçak gönüllülük kokan ama bugünden bakıldığında sanki yarım saat önce söylenmiş kadar canlı, taze, köhnelik emaresi göstermeyen tespitler, saptamalar, tenkitler” (2022) diye nitelediği “Sait Faikçe”, kendinden sonrayı yetiştiren başka bir yazınsal dil, Türk öyküsü için yepyeni bir üslup demektir.

İşte Sait Faik'in şiirleri tam da bu noktaya denk geliyor. Onun öykülerinde her zaman yakaladığımız sesler, görüntüler, insan yüzleri, doğa, somutla soyut arasındaki geçişlilikler, gerçeküstücülüğün izleri... Hepsi şiirlerinde de görülür. Öykülerindeki şiir ve şiirlerindeki öykü, aynı ezgiyi oluşturur. Ancak şiirlerinde daha da lirik daha da içe dönük bir ton sezilir. Örneğin *Şimdi Sevişme Vakti*'nin ilk şiiri, kitapla aynı adı taşır ve çok yüksek bir yerden başlar:

Çıplak heykeller yapmalıyım,  
Çırılçıplak heykeller  
Nefis rüyalarınız için  
Ey önümden geçen ak sakallı kasketli,  
Yırtık mintanından adaleleri gözüken  
Dilenci  
Sana önce  
Şiirlerin tadını  
Aşkların tadını  
Kitaplardan tattırmalıyım  
Resimlerden duyurmalıyım, resimlerden... (Sait Faik 1988: 9)

Şiirle, kitapla, resimle hiç ilgisiz insanların bir dilencinin, yaşlı bir adamın, bir boyacı çocuğun, kahvedeki bir adamın, bakraçla yoğurt götüren bir kadının kiraz mevsiminin “para kazanma mevsimi değil, sevişme vakti olduğunu” farketmediğini görüp onlara meydanlarda bağıra çağıra bunu anlatmaya çalışırken bir yandan da oturup hüngür hüngür ağlamak isteğiyle yanan biri vardır şiirlerinde. Nitekim kitabın ikinci şiiri “Yeis” başlığını taşır ve şöyle başlar:

Akşam üstleri geliyor  
Tam insanlar işten çıkarken  
Salkım salkım tramvaylardan  
Bir güzel çocuk yüzüyle gülümsüyor  
Namussuz, akşam üstleri geliyor (Sait Faik 1988: 15)

Şiir başlıksız okunduğunda hissedilen heyecan, coşku, hareket ve şakacı tonlama, şiirin başlığıyla karşılaşıldığında tersine döner: “Yeis”, eski ve çok güzel bir sözcük, hem de kırılğan ve derin... Umutsuzluğu da barındırıyor hüznü de acıyı da... Akşamüstleri güzel bir çocuk gibi gülümseyerek kalabalıkların arasından geliverenin “yeis” olduğunu bilmek, şiirin neşesini söndürür, “namussuz”daki şakalaşmayı dondurur, kalabalıkların içindeki insanı yalnızlaştırır ve ötekileştirir.

Aynı durum başka bir şekilde birkaç şiir sonra “O ve Ben” şiirinde de görülür. “Sana koşuyorum bir vapurun içinden / Ölmek, delirmek için” (Sait Faik 1988: 23) dizeleriyle başlayan şiirde aşk, acıyla birleşir. “Ölmek ve delirmek için vapurun içinden sana koşuyorum” diye dizeler yer değiştirseydi anlam ve duygu asla aynı olmazdı! “Vapurun içinden sana koşuyorum” aşkla dolu bir dize. Ardından gelen açıklama aşktan daha güçlü bir duyguya işaret eder ve aşkı bir buhrana dönüştürür, bir delirme haline! Bu, aşkı aşk olmaktan da çıkarır. Şiir buradadır işte: Söz diziminde! Çünkü şiir bildiğimiz gibi değil bilmediğimiz gibi bir söz dizimidir. Her şairle yeniden dizilen sözcüklerdir.

Sait Faik'in şiirlerinde bir yandan Cahit Sıtkı Tarancı'nın “Otuz Beş Yaş” şiirindeki ölüme yakınlık, bir yandan Ziya Osman Saba'nın şiirindeki evcil arayışlar, bir yandan Nâzım Hikmet'in coşkun anlatımcılığı, bir yandan Orhan Veli'nin şakacılığının ardındaki derin hüznü, bir yandan da Baudleaire ve Rimbaud'nun “öteki” olma acısı ve isyanı sezilir.

Hepsi ve hiçbiri

ya da

hepsi ve daha fazlası...

Burada bir etkilenmeden değil, 1930'lar, 40'lar, 50'lerde dünyanın ve Türkiye'nin içinden geçtiği toplumsal koşulların beşer onar yıl arayla doğmuş bir şair kuşağın benzer duyguları özgün ve ayrı ayrı yaşayışından söz etmek gerekir. Dünya yeni bir savaşın eşiğindedir, Türk milleti bir

savaştan çıkmış aydınlık günlerin ışıltısıyla yükselirken başka bir savaşı sezip o girdaba çekilmemek için direnmekte, savaşa girmese de dünyanın hüznünden acısından kendini kurtaramamaktadır. İki büyük savaş arasında doğmuş, büyümüş, genç olmuş, edebiyatta yeni bir ses yaratmış bu birkaç kuşak şairin dünyanın hüznünden etkilenmemesi mümkün değildir elbette. Her birinin verdiği tepki farklı, şiire dönüştürme yolu başkadır. Ortak nokta, derin duyuş, özgür biçim ve yalın dildir.

Sait Faik'in şiirlerinde de bu duyguların, sezgilerin geçişliliği, aşk ve ayrılık, bahar ve hüzn, heyecan ve kırılganlık birliktedir. Yalın bir dil, abartısız sade bir akış, konuşma ve sesleniş haliyle öykülerindeki betimleyici tutum iç içedir. Öte yandan onun şiirlerinde karamsar bir tutumdan söz etmek mümkün, öykülerinde olmayan başka bir karanlık... Belki yıllar sonra Attilâ İlhan'ın şiirlerinde görülen tedirgin karanlığın bilinmez kaynaklarından biridir Sait Faik'in şiiri. Suçun, suçlunun, kentin karanlık arka sokaklarındaki insanlarıyla birleşen tekinsizlik... Örneğin "Bir Zamanlar" şiirindeki şu dizeler:

Köylüler gelirdi  
Bakraçlarıyla pazara  
Yoğurt satmaya.  
Çıplak bir çocuk ayakları avucumda idi  
Sokakta diz boyu kar vardı  
Bir köprü başında  
Bıçaklardım istediğimi.  
Atardım kendimi, büyük şehirlerin  
Asma köprülerinden suya,  
Duyardım suyu yardığımı  
Görürdüm  
Suya düşüşümün  
Köprüye fişkırttığı suyu (Sait Faik 1988: 29)

Aslında daha yazarlığının, şairliğinin en başlarında, 1928'de *Meşale* dergisine nefis bir mektupla iki şiirini göndermiştir Sait Faik. Yaşar Nabi'ye hitaben yazılmış bu mektupta anahtar birkaç sözcük farkedilir, yirmili yaşlarındaki genç şairden bugüne kalan:

Muhterem efendim,

Edebiyatın bir heves, bir arzudan çok **bir iç ihtilalinin fışkırması** olduğunu bilmez değilim. Fakat her heveskâr gibi, ben de **içimde bir ihtilal varmış gibi** yazı yazdım.

Bugün size gönderdiğim şu yazılar da, o günlerin atılmıyan, yırtılmıyan mahsulü. Her okuyuşta bir mısramı severek, bugün bu mısraları canım gibi seviyorum. **Başkalarının da bunları sevebilmesi ihtimali** her yazı yazanın içine dökülen temiz bir şelale değil midir? (Sait Faik 1988: 114)

*Şimdi Sevişme Vakti*'ndeki şiirlerin birkaçında İtalyan kentlerinin tatlı hayali, halk pazarlarının taze yemişlerinin ferahlığı, denizlerin özgür rüzgârları eserse de çoğunda coşkulu ve sert bir acı hakimdir. İşte kendi kaleminden gelen anahtar kavram buna açıklık kazandırıyor: “Bir heves, bir arzudan çok bir iç ihtilalinin fışkırması”. Sait Faik'in öykülerindeki hüznün, acıtıcı değildir. Umutlu, insancıl, sevinçli duygularla birleşir. Oysa *Şimdi Sevişme Vakti*'ndeki şiirler okunduğunda acı, bir zehir gibi çöreklenirken bir ihtilal gibi öfkeyle etrafa dağılır, okuru da içine alarak her yeri kaplar. Sadece o mektubun ekinde gönderdiği “Evime Dönüyorum”, “Hasretimin Bittiği ve Başladığı Yer” adlı ilk şiirlerini değil, asıl sonraki şiirlerini saran derin bir duygudur bu. 1953'te kitaplaşana dek hiçbir yerde yayınlamadığı şiirler, benzer duygular çevresinde dönerek bütünleşen böyle bir imge dünyasının sonucudur.

Sait Faik az şiir yazmış, yazdıklarının da çok azını dergilerde yayınlamıştır. Ama ölmeden sadece bir yıl önce, hastayken şiirlerini kitaplaştırmıştır. Bu şiirlerin bir kısmının yaşamla bedensel mücadelenin karamsarlığını taşıdığını ve Sait Faik'in içindeki can acıtıcı hüznü hep şiirleriyle dile getirdiğini düşünmek mümkün. O ne kadar sevse de diğer tüm insanları, onlar tarafından yeterince anlaşılmadığını farketmenin kırılganlığı, hatta öfkesi de dahil. Belki de bu nedenle uzun zaman şiirlerini kendine saklamayı seçti.

Sait Faik çok öykü yazmış ama şiirden hiç vazgeçmemiştir. Öykülerindeki şiirsel dil, onun şiirle bağının en güçlü işareti. Ama öykülerinde umut var, insanlara sevgi var. Şiirlerindeyse aynı insanlarla, karanlığa dönük silüetler halinde karşılaşılır. Belki de bu nedenle o “iç ihtilali”ni kendine sakladı, okurları şiirleriyle yıllar sonra karşılaşsın ve 21. yüzyılın insanları olarak onu daha da iyi anlasın diye...

## KAYNAKLAR

Dayanç, Muharrem (2 Nisan 2022). “Sait Faikçe”, *T54* (Erişim tarihi: 10.11.2024) <https://t54.com.tr/makale/9829090/muharrem-dayanc/sait-faikce>

Kaplan, Mehmet (1990). “Köprü”, *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s.121-129.

Necatigil, Behçet (1983). “Sait Faik’te Tabiat”, *Bütün Eserleri VI/ Düzyazılar II: Konuşmalar, Konferanslar*, Haz. Hilmi Yavuz, Ali Tanyeri, İstanbul: Cem Yayınevi, s. 611-616.

Orhan Veli (1982). “Sait Faik İçin”, *Bütün Yazıları I: Sanat ve Edebiyat Dünyamız*, Haz. Asım Bezirci, İstanbul: Can Yayınları, s. 151-154.

Sait Faik (1977). “Ölüm Hiç de Fena Değil”, *Bütün Eserleri IX: Balıkçının Ölümü, Yaşasın Edebiyat*, Haz. Muzaffer Uyguner, Ankara: Bilgi Yayınları, s. 214-216.

Sait Faik (1988). *Bütün Eserleri XIII: Şimdi Sevişme Vakti*, Haz. Muzaffer Uyguner, Ankara: Bilgi Yayınları.

Üstün, Koray (2023). *Meselesi Kaleminde: Sait Faik Abasıyanık*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.